

खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिका

खुम्बु पासाङल्हामु गाउँपालिकाको तेस्रो गाउँ सभामा प्रस्तुत आ.व. ०७५/०७६ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र वजेट

आदरणीय गाउँ सभाका सभाअध्यक्ष ज्यू एवं सम्पूर्ण सभासद ज्यूहरु !

ऐतिहासिक जनआन्दोलन ०६२/०६३ को सफलतापछि जनताद्वारा निर्वाचित संविधान सभाद्वारा जारी नेपालको संविधानले व्यवस्था गरे वमोजिमको स्थानिय तह अर्न्तगत यस गाउँपालिकाको मिति २०७४/३/१४ गते सम्पन्न स्थानिय तह निर्वाचनवाट निर्वाचित भई हामी आएको एक वर्ष पुग्नैलाग्दा भएको यो ऐतिहासिक तेस्रो गाउँ सभामा सहभागी भै यो नीति तथा कार्यक्रम र वजेट अध्यक्ष ज्यूको अनुमतिले प्रस्तुत गर्न पाउदा म अत्यन्त हर्षविभूत छु । यस गौरवमय क्षणमा र यो गरिमामय सभामा उपस्थित सम्पूर्ण सभासद महानुभावहरुलाई हार्दिक स्वागत गर्दछु । हामीलाई यस पावन अवसरसम्म ल्याई पुर्याउन नेपालको लोकतान्त्रिक आन्दोलनहरुमा आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरु प्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दछु ।

नेपाल सरकारले मिति २०७३/११/२७ गते घोषणा गरे अनुसार साविकको स्थानिय निकाय जुभिगं(वडा न.१,५,७,८,९),चौरिखर्क,नाम्चे र खुम्जुड गा.वि.स मिलाएर नै हाम्रो यो स्थानिय तह बनेको हो । यस गाउँपालिका प्रदेश नं १ अर्न्तगत सोलुखुम्बु जिल्लाको उत्तर क्षेत्रमा अवस्थित विश्वको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा, चर्चित हिमसृखंलाहरु, खुम्बु आइसफल, विश्वसम्पदा सुचिमा सुचिकृत सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज लगायत अनगिन्ती पर्यटकिय स्थलहरु रहेका छन भने सदावहार निर्मल, स्वच्छ एवं धार्मिक हिसावले पनि पवित्र दुधकोशी नदि विचमा बगेको छ । विश्व चर्चित खुम्बुयुल्हा र राष्ट्रिय विभुति यसै क्षेत्रकी साहशिक सगरमाथा आरोही नेपाली नारी पासाङल्हामु शेर्पाको नाम जोडेर यस गाउँपालिकाको नाम नै खुम्बु पासाङल्हामु नामकरण गरिएको हो । परापूर्व कालमा नुन, ऊन र सुनको व्यापार पैदल मार्गको रुपमा परिचित खुम्बु नै अहिलेको वस्ती विकास, शहर उन्मुख, पर्यटकिय व्यापारिक केन्द्रको सभाव्यता वोकैको क्षेत्रको रुपमा विकाश भैरहेको छ ।

यस क्षेत्रमा आउन जिल्ला सदरमुकाम सल्लेरीवाट २ दिन उत्तर पैदलमार्ग हिडेर र राजधानी काठमाडौं देखि हवाईमार्ग हुदै लुक्ला एयरपोर्टवाट आइन्छ । यसको भौगोलिक अवस्थिती हेर्दा डिग्री देखि डिग्री उत्तरी अक्षांश र डिग्री देखि डिग्री पूर्वि देशान्तर बिच रहेको छ । समुन्द्री सतहवाट १५०० मिटर देखि ८८४८ मिटर उचाई सम्म रहेको यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफल भने १५३९.११ वर्ग कि.मी रहेको छ । प्रदेश नं. १ को दोस्रो र देशैभरिको पाचौ ठुलो यस गाउँपालिका पूर्वमा संखुवासभा जिल्ला र महाकुलुगं गाँउपालिका, पश्चिममा रामेछाप र दोलखा जिल्ला एवं चीनको तिब्बत, उत्तरमा पुरै चीनको तिब्बत र दक्षिणमा सोलुदुधकुण्ड नगरपालिका, दुधकौशिका र सोतागं गाँउपालिका हरुसंग सिमाना जोडिएको अवस्थामा रहेको छ । खरिखोला देखि सगरमाथा आधारशिविर सम्मको राष्ट्रिय गौरवको ट्रेकिङमार्ग रहेको यस क्षेत्रमा विस्तारै महत्वपूर्ण वस्तिहरुको रुपमा विकास भई रहेको छ । विश्वको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा, विश्व कै १० उत्कृष्ट गन्तव्यक भित्र रहेको सगरमाथा आधारशिविर, ८००० मि. माथिका चुचुरा होत्से र चो यु समेत रहेका र अनगिन्ति चुचुराहरुमा चर्चित नुप्से, पुमोरी, आमादब्वलम,.....विश्व सम्पदा सुचिमा सुचिकृत सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज, विश्व चर्चित लुक्ला एयरपोर्ट, आस्थाको धरोहर तेडबोचे पाडबोचे गुम्बा, सगरमाथाको द्वारको रुपमा चर्चित नाम्चे,खुम्जुड भ्याली आदी कारण यो गाउँपालिका संभावना नै संभावनाले युक्त रहेको पनि छ ।

प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम र बजेट नेपालको संविधानले दिएको अधिकार र नेपाल सरकारले जारी गरेको प्रचलित कानून एवं यसै गाउँपालिकाद्वारा गरिएको नीतिगत निर्णयहरूको आधारमा निर्दिष्ट गरेको योजना प्रक्रियालाई अवलम्बन गरी सहभागिता मूलक ढंगले तर्जुमा गरिएको छ । जनताले आफ्ना आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्ने योजनाहरू आफ्नै सहभागितामा छनौट गर्न सक्नु भन्ने सहभागिता मूलक योजना तर्जुमा प्रक्रियाको अवधारणा अनुरूप सबै टोलवासी एवं वडावासीहरूको व्यापक सहभागिता र वडामा निर्वाचित वडा समितिको पूर्ण सक्रियतामा वडा स्तरिय योजना तर्जुमा तथा विषयगत योजना तर्जुमा गरी राजश्व परामर्श समिति, स्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति र विषयगत समितिहरूको बैठकले समेत यसलाई पूर्णता दिदै विभिन्न सरोकार वालाहरूसंग अन्तरक्रिया, छलफल र समन्वय गरी गाउँ कार्यपालिकाको बैठकले समेत छलफल गरी तयार पारिएको यो नीति तथा कार्यक्रम र बजेट आगामी आ.व. ०७५/०७६ का लागि यस गाउँपालिकाको वार्षिक गाउँ विकास योजनाको रूपमा समेत प्रस्तुत गरेको छ ।

हाम्रो यस गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, संस्कृतिक विविधता एवं भौगोलिक अवस्थितिका आधारमा हाम्रा विकासका पूर्वाधारहरू तय गर्दै जानु पर्ने अवस्था छ । स्थानिय तहमा क्रियाशिल राजनैतिक दलहरू, स्थानिय समुदाय र गाउँपालिकाको संयुक्त प्रयासमा स्थानिय स्रोत, साधन र क्षमतालाई परिचालन गरी सामाजिक र आर्थिक क्षेत्रलाई संस्थागत गरी भौगोलिक पूर्वाधार विकास एवं क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू मार्फत विकासको प्रयासलाई अगाडी वढाउनु आवश्यक छ । हामीसंग उपलब्ध प्राकृतिक सम्पदाहरू, पर्यटकीय संभावनाहरूलाई समेत महत्वपूर्ण रूपमा उपयोग गरी सन्तुलित विकासका लागि स्रोत परिचालन गर्नुपर्ने चुनौति हाम्रा सामु विद्यमान रहेको छ । यस गाउँपालिका आफैमा अधिकांश भाग हिमाली भेगमा रहेको र भौगोलिक कठिनाईका कारण पनि धेरै भागमा आधारभूत पूर्वाधारहरू पुर्याउन सकिएको छैन । युवा व्यक्ति रोजगारको लागि विदेशिएका कारण कृषि उत्पादनमा हासोन्मुख रहेको छ । न्यून स्रोत साधनका बावजुद पनि गाउँपालिकाको गौरवको रूपमा रहेको सर्वोच्च शिखर सगरमाथा सहितका अन्य हिम चुचुराहरू, खुम्बु क्षेत्र अर्न्तगतका यि भ्यालीहरूको समेत प्रचार प्रसार प्रवर्द्धन र विकास गर्न जरुरी भैसकेको छ ।

उल्लेखित चुनौतिहरूको सामना गर्न सरकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्र एवं स्थानिय समुदायको अग्रसरता, सहयोग, समन्वय, सहभागिता, सहमती र समझदारीवाट मात्र संभव रहन्छ । यस अवस्थामा हामीले रोजगारी र आय आर्जनका अवसरहरू वृद्धि गर्न कृषि उत्पादनमा वृद्धि, पशुजन्य व्यवसाय प्रवर्द्धन, लघु उद्योग प्रवर्द्धन, स्थानिय सिप साधनवाट संचालित परम्परागत व्यवसायको संरक्षण र विविधिकरण, सहकारी प्रवर्द्धन, आधारभूत शहरी पूर्वाधारहरूको विकास र उत्पादनशिल क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गरी विकास प्रक्रियाका सबै वर्ग, क्षेत्रका समुदायहरूलाई परिचालन गर्न सकेमा मात्र परिवर्तनमुखी एवं परिणाममुखी विकास संभव हुने देखिन्छ । समावेशी, समन्यायिक तथा परिणाममुखी विकासको प्रभावमा जुटन समस्त उद्यमी, व्यवसायी, नागरिक समाज राजनैतिक दलका पदाधिकारी, सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू, स्थानीय समुदायहरू, संघ संस्थाहरू एवं सम्पूर्ण गाउँवासीहरूमा हार्दिक अपिल गर्दछु ।

स्थानिय तह जनताको सबै भन्दा नजिकको सरकार पनि हुन । स्थानिय सरकारको रूपमा जनताका प्रत्यक्ष सरोकारका सम्पूर्ण पक्षहरूको सम्बोधन गर्नुपर्ने बेला लामो समय सम्म जनप्रतिनिधि विहिन रहनु आफैमा ठूलो विडम्बना भएपनि हाल स्थानिय तह भैसकेपछि स्थानिय तहको निर्वाचन समेत सम्पन्न भै एक वर्ष व्यथित हुन लागी सकेको सन्दर्भमा सुनौलो ढोका खुलेको महसुस गर्न सकिन्छ । प्राप्त सिमित स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गर्दै वढ्दो शहरीकरणको व्यवस्थापन तथा जनतालाई आधारभूत शहरी सेवा सुविधा

उपलब्ध गराउने काममा कुनै किसिमको कमि कम्जोरी हुन नदिन सिङ्गो गाउँपालिका परिवार जिम्मेवार भई निरन्तर प्रयासरत रहने कुरा यहाँहरु सबैमा अनुरोध गर्न चाहान्छु ।

रणनीतिक हिसावले आर्थिक तथा सामाजिक विकासको प्रचुर संभावना हुदाहुँदै पनि आन्तरिक स्रोत साधनको न्यूनताका कारण हाम्रो विकास प्रयास हालसम्म नेपाल सरकारको अनुदानमा नै पूर्ण निर्भर रहेको छ । गाउँपालिकालाई प्राप्त सिमित स्रोत र साधनवाट गाउँवासीका असिमित आवश्यकताहरु पूरा गर्न अवश्य निकै कठिनाई छ । तथापि योजना तर्जुमा गर्दा सबै वर्ग, क्षेत्र, लिङ्ग, समुदायको सहभागिता रहन सकोस भन्ने तर्फ ध्यान दिइएको छ । साथै सरोकारवाला वर्ग, क्षेत्रवाट प्राप्त सुझाव एवं मागहरुलाई प्राथमिकताको आधारमा र चालु आ.व. को अनुभवको आधारमा समेत आगामी बजेट विनियोजन गरी कार्यान्वयनका लागि प्रस्ताव गरिएको छ । चालु आ.व.मा गरिएका मुख्यत कार्यहरु एवं अनुभवहरुपनि संक्षिप्त रुपमा यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

आदरणीय सभाध्यक्ष एवं सभासद ज्यूहरु !

अब म चालु आ.व. ०७४।०७५ को यहि जेष्ठ मशान्त सम्मको एथार्थ र अषाढ मशान्त सम्मको अनुमानित आय व्याय विवरण र मुख्यत भएगरेका कामकारवाहीका बारेमा समेत संक्षिप्त रुपमा राख्ने अनुमती चाहन्छु ।

आय(आम्दानी) तर्फ

प्रथम गाउँ सभाले अनुमान गरेको कुल रकम रु १७,१३,०८,८५५ भएतापनि हालसम्म रु २९,६३,०८,१६९।५० प्राप्त हुन आएको छ । बढि प्राप्त हुनुमा मुख्यत पर्यटक प्रवेश शुल्क कै कारण रहेको छ । जुन तालिकामा समेत हेर्न सकिन्छ ।

आम्दानीको श्रोत	प्रथम गाउँ सभाको अनुमान	जेष्ठ मसान्त सम्मको यथार्थ प्राप्ती	असार मसान्त सम्मको प्राप्ती अनुमान	जम्मा अनुमान
गत वर्षको अल्या	१४,४७,८५५.००	१४,४७,८५५.००	०.००	१४,४७,८५५.००
आन्तरीक आय (अन्य)	०.००	१,२२,०९८.००	७७,९०२.००	२,००,०००.००
आन्तरीक आय(पर्यटक प्रवेश शुल्क)	०.००	९,७०,१४,०००.००	१९,८६,०००.००	१०,००,००,०००.००
वित्तिय समानीकरण नि:शर्त	१२,५८,०९,०००.००	१२,५८,०९,०००.००	०.००	१२,५८,०९,०००.००
वित्तिय समानीकरण श:शर्त	४,४०,६०,०००.००	५,११,१३,०००.००	३,०४,०००.००	५,१४,१७,०००.००
सामाजिक सुरक्षा भत्ता	०.००	१,८०,६९,०००.००	०.००	१,८०,६९,०००.००
एल.जि.सि.डि.पी	०.००	६,४५,०००.००	४,१५,०००.००	१०,६०,०००.००
अन्य विभिन्न आय	०.००	२१,०४,२१६.५०	४०,००,०००.००	६१,०४,२१६.५०
कुल जम्मा	१७,१३,०८,८५५.००	२९,६३,०८,१६९.५०	६७,८२,९०२.००	३०,४०,९९,०७१.५०

व्याय(खर्च) तर्फ

प्रथम गाँउ सभाबाट अनुमानित गरेको कुल रकम रु १७,१३,०८,८५५ भएपनि पछि दोस्रो गाउँ सभाबाट संशोधित अनुमान रु २४,७९,५६,२१६।५० पारित भएपछि यहि जेष्ठ मशान्तसम्म रु १३,९५,९२,१६९।३९ यथार्थ खर्च भएको र अषाढ मशान्तसम्म रु १०,८३,६४,०४७।११ खर्च हुने थप अनुमान गर्न सकिन्छ । जुन तालिकाबाट समेत हेर्न सकिन्छ ।

खर्च शिर्षकश्रोत	प्रथम गाउँ सभाको अनुमानित खर्च	तेस्रो गाँउ सभा सम्मको संशोधित खर्च अनुमान	जेष्ठ मसान्त सम्मको यथार्थ खर्च	असार मसान्त सम्मको खर्च अनुमान	जम्मा खर्च अनुमान
आन्तरीक चालु खर्च	०.००	५०,००,०००.००	४१,९६,२६५.००	८,०३,७३५.००	५०,००,०००.००
आन्तरीक पुजीगत खर्च	०.००	४,०५,१३,०००.००	१,३४,४४,३७३.००	२,७०,६८,६२७.००	४,०५,१३,०००.००
वित्तिय समानीकरण (निःशर्त) चालु खर्च	२,५२,०५,०००.००	२,५२,०५,०००.००	१,८८,१०,९१०.८०	६३,९४,०८९.२०	२,५२,०५,०००.००
वित्तिय समानीकरण (निःशर्त) पुजीगत खर्च	१०,०५,९६,०००.००	१०,०५,९६,०००.००	६,२६,५३,२६३.८९	३,७९,४२,७३६.११	१०,०५,९६,०००.००
वित्तिय समानीकरण (शःशर्त) खर्च	४,४०,६०,०००.००	५,१४,१७,०००.००	३,२८,४२,३२३.७०	१,८५,७४,६७६.३०	५,१४,१७,०००.००
सामाजिक सुरक्षा भत्ता	०.००	१,८०,६१,०००.००	५६,००,०००.००	१,२४,६१,०००.००	१,८०,६१,०००.००
एल.जि.सि.डि.पी.	०.००	१०,६०,०००.००	६,२६,०३३.००	४,३३,९६७.००	१०,६०,०००.००
अन्य विभिन्न खर्च	०.००	६१,०४,२१६.५०	१४,१९,०००.००	४६,८५,२१६.५०	६१,०४,२१६.५०
कुल जम्मा	१६,९८,६१,०००.००	२४,७९,५६,२१६.५०	१३,९५,९२,१६९.३९	१०,८३,६४,०४७.११	२४,७९,५६,२१६.५०

माथि उल्लेखित आय र व्ययको अनुमान हेर्दा चालु आ.व. ०७४।०७५ मा आन्तरीक आयबाट वचत हुन आउने रकम रु ५,६१,३४,८५५। आगामी आ.व. ०७५।०७६ का लागि जिम्मेवारी (अल्या) सर्ने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

मुख्यत उपलब्धी एवं भएगरेका संक्षिप्त कार्यहरु :हामी निर्वाचित भएर आएको पनि एक वर्ष पुग्न लागेको छ । यो अवधी मुख्यत सिकाई, भोगाई, बुझाई मै बित्यो । नयाँ संरचना, अनुभव नभएका नयाँ निर्वाचित जनप्रतिनिधी, कर्मचारीको अभाव र परिवर्तन भै रहने अवस्था आदिले गर्दा यो वर्ष यसैगरी बित्यो भनिए तापनि हाम्रा प्रयास, निरन्तर लगावका कारण छोटो समयमा पनि निम्न महत्वपुर्ण कार्यहरु गर्न सफल भएका छौ । जो संक्षिप्त रुपमा केहि यहाँ प्रस्तुत गर्न चाहान्छु ।

१) कार्यालय नै अव्यवस्थित रहेको अवस्थामा गाउँ पालिका केन्द्र र वडा कार्यालयहरु केहि हदसम्म व्यवस्थित गरिएको र कार्यालय बाटै सेवासुविधा दिई स्थायित्व दिईएको छ ।

२) स्थानिय सरकारको पुर्ण आभुति हुने गरी चालु आ.व.का योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन भै रहेका, १५ वटा कानुन जारी गरिएको, सबै विषयगत समितिहरु क्रियाशिल बनाइएको, शिक्षक तथा कर्मचारीहरु प्रतिस्पर्धाबाट स्थानियलाई प्राथमिकता दिई करार सेवामा छनौट गरिएको, शिक्षा स्वास्थ्य संघसंस्था आदीको व्यवस्थापनमा ध्यान दिइएको र यस क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरुलाई यसैवर्ष देखि अन्तरक्रिया गरी आफ्नायोजना तथा कार्यक्रम र बजेट अनिवार्य रुपमा पेश गर्न लगाइएको, जनताका पिर मर्का गुनासो सुनुवाईगरिएको, यस क्षेत्रको विकाशको लागी केन्द्र प्रदेश का विभिन्न निकायहरुमा डेलिगेशन जाने र समस्या समाधानमा सधैव लागिपरिएको छ ।

३) आन्तरिक स्रोत वृद्धिका लागि पर्यटक प्रवेश शुल्क उठाउन शुरु गरिएकोमा यसले अत्यन्तै सकारात्मक सन्देश दिएको र यसबाट करिब रु १० करोड उठी सकेको छ । यसले आगामी दिनमा अझ महत्वपूर्ण हाम्रो स्रोत बन्ने देखिन्छ । तर पनि यो प्रदेशले कानून बनाए पछि बाडिने हुदाँ हामीले अन्य स्रोतको पहिचान गर्न जरुरी छ ।

४) तेहि आन्तरिक स्रोतका कारण सोको व्यवस्थापन गर्न र वडाहरुमा सेवा प्रवाह सहजका लागि कर्मचारी अभावलाई पूर्ति गर्न स्थानियलाई प्राथमिकता दिई गरिएको प्रतिस्पर्धाबाट हाल १७ जनाले रोजगार पाएका छन् ।

५) हाम्रो क्षेत्रको हाल स्थगित महत्वपूर्ण व्यवसायिक नाका नाडपाला पुन खोल्न गरिएको प्रयास आजै हुने प्रधानमन्त्रिको चीन भ्रमणमा बहस र छलफलको रुपमा उठान हुनेमा पुगेको छ । अभै नखुले निरन्तर दवाव दिइरहने छौ ।

६) सबै जिल्लामा भुकम्प लाभग्राही प्राप्त किस्ता वितरण सदरमुकाममा भएकोमा हाम्रोमा मात्रै लुक्ला र नाम्चे बाटै हुने गराउन सक्यौ । यसले यहाँका जनतालाई उल्लेखित कार्यमा सदरमुकाम जाने भनभटबाट मुक्त गराएको छ ।

७) पर्यटक प्रवेश शुल्कबाट भरियाहरुको लगत राख्ने कार्य शुरु गरिएको छ भने त्यसैको आधारमा ट्रेकिङमा जादा विरामी भएमा औषधी उपचार वापत रु ५०,००० र कारण वश मृत्यु भएमा रु १,००,००० सम्म परिवारलाई क्षतिपूर्ति दिने व्यवस्थाका साथै जादा आउदा न्यानो कपडा नहुनेलाई कपडा लिन सक्ने गरी क्लोथिङ बैकको समेत व्यवस्था गरिएको छ । साथै भविश्यमा हुनसक्ने प्रकोप व्यवस्थापनका लागि सो कोषमा रु २० लाख राखिएको छ ।

८) गाउँ पालिका केन्द्र परिवर्तन गर्नुपर्ने आवाज उठेपछि पायक पर्ने र हालको वडा भन्दा बाहिर नपर्ने गरी भविश्यमा व्यवस्थित शहर बनाउन सकिने स्थल वार्ड नं.३ को चौरिखर्कमा जग्गा प्राप्ति ऐन, २०३४ वमोजिम करिब १४ रोपनी जग्गा प्राप्ति गरी त्यहि गाउँ पालिकाको केन्द्र राख्न कानुनी प्रक्रिया पुरा गरी केन्द्र परिवर्तनको लागि फाईल अगाडी बढाइएको छ । आशा छ यो छिट्टै निर्णय हुदै छ ।

९) यस गाउँ पालिकाको पहिचानको लागि छुट्टै लोगो बनायर प्रयोगमा ल्याइएको छ भने जनतालाई सेवासुविधामा सहज होश भनेर सेवा सुविधा पुस्तिका प्रकाशन गरिएको छ । साथै शैक्षिक एवं गाउँ पालिकाको समेत महत्वपूर्ण कार्यतालिका राखेर क्यालेण्डर प्रकाशित गरी वितरण समेत गरीसकिएको छ ।

१०) पर्यटकिय यस क्षेत्रमा लामो समय देखि ट्रेकिङ गाइडको रुपमा व्यवसाय गरेका तर तालिम र लाइसेन्स नभएका स्थानियहरुलाई अवसरको रुपमा यहि गाउँ पालिका केन्द्रमा कोर्ष अनुसारको निःशुल्क ट्रेकिङ गाइड तालिम संचालन गरीयो । यसले अत्यन्तै सकारात्मक सन्देश दिन सफल भएर पुन आगामी वर्ष पनि यो तालिम दिन माग भै रहेको छ ।

११) राष्ट्रिय सडक संजालमा यस गाउँ पालिकालाई पनि छिटो भन्दा छिटो जोडन र गाउँ पालिका केन्द्रसम्म मोटरबाटो सडक ल्याउने निर्णय सहित सम्बन्धित निकायमा पहल थालिएको छ । जसका कारण आगामी आ.व. सुरु भएको केहि समय पछि नै यस गाउँ पालिका सिमा भित्र मोटर बाटो प्रवेश गर्ने र त्यसपछि गाउँ पालिकाले पनि लगानी गरी यसलाई तिब्रता दिइने छ ।

१२) गाउँ पालिका केन्द्रसम्म मात्र मोटर बाटो लागि त्यस वरपरबाट केवलकार, रोप वे, व्यवस्थित ट्रेकिङ टूल आदी निर्माण गरी पर्यटन प्रवर्द्धन सहित निजी क्षेत्रलाई यस प्रति लगानी गर्न प्रेरित गरिएको छ । अझ समग्र गाउँ पालिकाको सबै क्षेत्रगतको मास्टर प्लान बनाएर भोलिका दिनमा योजनाबद्ध विकाशमा जान सहजताका लागि सो निर्माणको शुरुवात गरिएको छ ।

१३) आवश्यकता महसुस गरिएको यस गाउँ पालिका क्षेत्रभित्र थप शान्ति सुरक्षा कायम गर्न पैया,फाक्दिङ र दिङबुचेमा थप प्रहरी संरचना माग गरिएको छ भने स्वास्थ्य तर्फ खुन्दे र पासाङल्हामु निकोलनिकी सामुदायिक अस्पताललाई सरकारी अस्पतालको रुपमा, नाम्चे र नाचिपाङ स्वास्थ्य चौकीलाई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको रुपमा, खरिखोलामा थप स्वास्थ्य चौकी माग गरिएको छ र हालै बुप्सामा गाउँघर स्वास्थ्य क्लिनिक स्थापना पनि गरी सकिएको छ । शिक्षा तर्फ खुम्जुङ स्कुललाई माउण्टेनेरिङको रुपमा र यस क्षेत्रमा एउटा बुद्धिष्ट विश्वविद्यालयको सोच सहित तत्काल विद्यालय स्थापना गर्न लागिएको छ ।

अब छिटै गर्ने पर्ने केहि कामहरु पनि औल्याउन चाहन्छु

१) केन्द्रको भवन निर्माण र व्यवस्थित स्थायी कार्यालय बनाउने र बाकी वडा कार्यालयहरुको पनि भवन बनाउनु पर्ने ।

२) मोटरबाटो निर्माण गरी केन्द्रसम्म राष्ट्रिय सडकसंजालमा जोड्ने र त्यसपछि संभावना युक्त स्थलहरुमा केवलकार, रोप वे आदी निर्माणमा निजी क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

३) लुक्ला देखि माथि सगरमाथा आधारशिविरसम्म र अन्यत्र पनि ट्रेकिङ टूल व्यवस्थित बनाउनु पर्ने ।

४) समग्र गाउँपालिका क्षेत्रको मास्टर प्लान बनाएर त्यसैको आधारमा योजनाहरु बनाउदै लगिनु पर्ने ।

५) यस क्षेत्रको समग्र सुचना, तथ्यांक संकलन गरी प्रत्येक वर्ष नियमित र व्यवस्थित गर्ने र सुचना प्रविधिको प्रयोग गरी कार्यालय व्यवस्थापनमा हरेक क्षेत्रमा सबैलाई यसैमा आवद्धता गरिनुपर्ने ।

६) बौद्ध महाविद्यालय स्थापना, माउण्टेनेरिङ सम्बन्धि अध्यापन, रोजगारमुलक शिक्षामा जोड, सरकारी अस्पतालको निर्माण, शिक्षा र स्वास्थ्यमा स्तरवृद्धि सहित समयअनुकूल बनाउदै जानु पर्ने ।

७) कृषि तर्फ कम्तिमा आलु र तरकारी उत्पादनमा आत्म निरभर हुने गरी अगाडी बढ्नु पर्ने ।

८) चौरिखर्क,खुम्जुङ भ्याली लगायत उपयुक्त स्थानमा टाउन प्लानिङ सहित व्यवस्थित र अन्यमा समेत सडकबाटो, खानेपानी, ढल, अग्नि नियन्त्रण, फोहरमैला विसर्जन स्थल, खुला क्षेत्र, गार्डेन उद्घयन, सामुदायिक भवन आदी निर्माण गरिनु पर्ने ।

९) आन्तरिक स्रोतको लागि हाल भएकोलाई अझ व्यवस्थित र अन्य पनि पहिचान गरी प्रयोग गरिनु पर्ने ।

१०) उच्च भागमा खेल्ने खेल र स्पोर्ट टुरिजम समेतको लागि उचाई अनुसार कम्तिमा तिन स्थानमा कवर्ड हल सहितको खेल मैदान निर्माण गर्ने ।

११) यस क्षेत्रका सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघसंस्थासंग समन्वय गरी कार्यमा एकरूपता ल्याउने र सबैको योजना तथा कार्यक्रम र बजेट समेत गाउँपालिकाले समाहित गरिनु पर्ने ।

१२) एस.पि.सि.सि. मार्फत गाउँपालिकाको नेतृत्वमा हिमालहरुको सफाई अभियान र नयाँ ढंडले फोहरमैला व्यवस्थापन गराउने, सगरमाथा लगायत अन्य समय अनुसार चुचुरो पुग्ने बाटो निर्माणमा भूमिका खेल्नु पर्ने, अन्य संस्थाले उठाउने गरेको र थप हिमालको समेत रोयल्टी अब आफै उठाउन पहल गर्नु पर्ने ।

१३) लुक्ला एयरपोर्टमा हेलिप्याड सहित थप क्षेत्र विस्तार, जथाभावि राख्ने हेलिकप्टरलाई नियन्त्रण गरि निश्चित स्थानमा हेलिप्याड बनाउने र त्यहि मात्र रोक्न लगाउनु पर्ने अन्यथा कारवाही गरिनु पर्ने ।

१४) यस क्षेत्रमा आन्तरिक राजश्व सेवा केन्द्र, पैया फाक्दिड र दिडबुचेमा प्रहरी चौकी, खुन्दे र लुक्ला(पासाडल्हमु निकीनिकोल) अस्पताल,नाम्चे र नाचिपाडमा स्वास्थ्य केन्द्र, खरिखोलामा स्वास्थ्य चौकी लगायत आवश्यकता अनुसार थप सरकारी संरचनाहरु बनाउनु पर्ने ।

आदरणिय सभाध्यक्ष एवं सभासद ज्यूहरु ,

अब म माथि उल्लेखित कार्यहरु शुरु गर्ने गरि आगामी [आ.व.२०७५।०७६को](#) नीति तथा कार्यक्रम र बजेट कार्यान्वयनको लागि स्थानिय तहको वार्षिक योजना तथा वजेट तर्जुमा दिग्दर्शन,२०७४(परिमार्जन) एवं प्रचलित कानुन बमोजिम रहेका निम्न विषयगत नीतिहरु प्रस्तुत गर्दछु । उक्त विषयगत नीतिहरु प्रस्ताव गर्दा विषयगत तथा अन्य समितिहरुको सल्लाह सुभावा र स्थानीय निकाय निर्वाचनका समयमा गरिएका प्रतिवद्धताहरुको समेतलाई आधार मानि यहाँ उल्लेख गरिएको छ । साथै चालु आ.व.मा शुरु गरिएको समग्र गाउँपालिकाको मास्टर प्लानलाई छिटो सम्पन्न गरि त्यसैको आधारमा आगामी दिनमा नीतिहरु बनाउदै लगिने व्यहोरा समेत प्रतिवद्धता जनाउन चाहन्छु ।

क) आर्थिक विकास नीति "आन्तरिक स्रोतको आधार, कर प्रणालीमा सुधार"

१) आन्तरिक आय तर्फ:-

- आन्तरिक आय वृद्धि गर्न सम्भाव्य क्षेत्रहरुको अध्ययन पहिचान गरि व्यवस्थित ढंगले करको दायरामा ल्याउनका लागि पहल गरिनेछ ।
- एकिकृत सम्पत्ति कर (IPT) तत्काल लगाउने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- पर्यटक प्रवेश शुल्कलाई व्यवस्थित गरिने र अन्य हिम चुचुराको रोयल्टी लिन पहल गरिने छ ।
- गाउँपालिकाका व्यवसायिक क्षेत्रमा व्यवसायिक भवनहरु निर्माण गरी आम्दानी क्षेत्र वढाइनेछ ।
- व्यवसाय करलाई थप प्रभावकारी बनाउने छ ।
- जग्गा व्यवस्थापन, शहरी व्यवस्थापन गरी त्यसवाट थप आम्दानी हुने गरी व्यवस्थापन मिलाइने छ ।
- घर नक्सालाई अनिवार्य गरी अव्यवस्थितलाई व्यवस्थित गर्नुका साथै आम्दानी हुने मुख्य आधार यसलाई पनि व्यवस्थापन गरिने छ ।

२) कृषि विकास तर्फ :-

- कृषि क्षेत्रको आद्युनिकीकरण र व्यवसायिकरणमा जोड दिई निर्भरमुखी कृषि प्रणालीलाई व्यवसायिकरण एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीमा रुपान्तरण गर्न जोड दिइने छ ।

- माटोको उर्वरा शक्तिलाई जोगाई राख्न माटो परीक्षण गर्ने कार्यलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।
- लोपोन्मुख स्थानिय वालिलाई संरक्षण गरि उत्पादनमा वृद्धि ल्याइनेछ ।
- आलु र तरकारी खेतीमा आत्मनिरभर बनाई त्यसको लागि आवश्यक बजार स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
- टनेल खेतीलाई व्यवसायिक खेती गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- युवा तथा कृषकहरुलाई व्यवसायिक तालिमको लागि विषेश जोड दिइनेछ ।
- वालिविमा कार्यक्रमलाई प्रचार प्रसार गरि प्रभावकारी उपयोग गर्ने वातावरण बनाइने छ ।
- करेसा वारी र प्राविधिक रूपमा उपयुक्त भएका कौसीमा तरकारी खेती गर्ने प्रविधिको विकास र विस्तारका लागि प्रोत्साहित गरिने छ ।
- कृषिमा आधारित सहकारी उद्योगहरुलाई उत्पादन तथा प्रसोधनका लागि निति बनाई अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

३) पशु विकास तर्फ:-

- प्राकृतिक र कृत्रिम गर्भाधानको माध्यमबाट नश्ल सुधार कार्यक्रम लागु गरिने छ ।
- स्थानिय डाले घाँस र बहु उन्नत जातको घाँसको उत्पादनमा जोड दिइनेछ ।
- स्वच्छ, स्वस्थ मासु वितरणको लागि व्यवस्थित र प्रभावकारी गराउन गाउँपालिका स्तरमा कम्तिमा १ व्यवस्थित पशु पन्छी वधशाला बनाउन जोड दिइनेछ ।
- यस क्षेत्रमा स्थान अनुसार चौरी, घोडा, लोकल कुखुरा, बाखा आदी पशु पालनका लागी प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- उन्नत जातका पशुपालन नस्ल सुधारमा सहयोग पुऱ्याउने निति लिइनेछ ।
- स्थानिय उत्पादनलाई प्रवर्द्धन एवं उपभोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- बजार अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
- पशु विमा कार्यक्रमलाई विस्तार एवं प्रचार प्रसार गरिने छ ।

४) पर्यटन विकास (रोप वे र केवलकार समेत) तर्फ:-

- यस गाउँपालिकाको ऐतिहासिक तथा पुरातात्विक स्थललाई पर्यटन प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।
- योजना छनौट गर्दा पर्यटकिय पूर्वाधारका कार्यक्रमलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।
- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र खरिखोला देखि सगरमाथा आधारशिविर सम्मका र अन्य वरपरका वस्ति एवं स्थानमा आन्तरिक एवं वाह्य पर्यटनका लागि पूर्वाधार निर्माण सहितको गुरुयोजना तयार पारिनेछ ।
- गाउँपालिकाको ग्रामिण क्षेत्र जहाँ व्यवस्थित होटल छैनन ति स्थानमा होम स्टे संचालनका लागि आवश्यक पूर्वाधारमा जोड दिइनेछ ।
- खुल्ला चिडिया घरको लागि आवश्यक सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा खेल पर्यटनको डिजाइन र सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- पर्यटनसंग सम्बन्धित निकायहरुसंग समन्वय गरी यस क्षेत्रको विकाशको लागी पहल गरिने छ ।

- पर्यटन सरोकार वालाहरुसंग समन्वय/सहकार्य गरि पर्यटन गुरु योजना तयारी र पर्यटन मैत्री कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- गाउँनगर उद्यान,स्की, स्वीड, होटल, पार्क, पिकनिक स्पोर्ट, केवलकार, रोप वे तथा विभिन्न वाटिकाहरुको निर्माणमा निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका सबै वडामा पर्यटन पूर्वाधार विकास, विभिन्न क्षेत्रमा रहेका सिमसार क्षेत्रमा जैविक विविधता संरक्षण गर्ने क्रियाकलाप संचालन गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरि योजना बनाइने छ ।
- यस क्षेत्रमा रहेका गुम्बा, पाटीपौवा, डवलीसत्तल, चौतारी तथा ऐतिहासिक स्थलहरुको मर्मत संभार र संरक्षण गरिनेछ । यस्ता स्थानमा पर्यटक लक्षित व्यवसाय गर्न प्रोत्साहान गरिनेछ ।
- गाउँपालिका केन्द्रसम्म आउने मोटरबाटो अन्तिम पोइन्टबाट यातायात सहजता एवं पर्यटन प्रवर्द्धन स्थलहरुमा आवश्यकता अनुसार केवलकार, रोप वे आदी निर्माणमा प्राथमिकता दिइने छ ।

५) घरेलु तथा साना उद्योग तर्फ :-

- काष्टकला हाते उद्योग पर्यटक सामग्री उत्पादन गर्ने उद्योगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- कागज प्लास्टिक जन्य वातावरण मैत्री उत्पादन पुर्नप्रयोगिय सामग्री प्रयोग गर्ने उद्योगलाई सहयोग गरिनेछ ।
- घरेलु उद्योगका उत्पादनको विकासमा जोड दिइनेछ ।
- घरेलु उत्पादनलाई बजारीकरण एवं उपभोगमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- घरेलु तथा साना उद्योग संचालनमा वातावरण प्रदुषण न्यूनिकरणको निति लिइनेछ ।
- लघु तथा घरेलु उद्योगलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- स्थानीय श्रोत साधन एवं जनशक्ति परिचालनमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- पर्यटक मैत्री खाद्य परिकार प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्र भित्रको वित्तिय संस्थालाई सरकारले तोकिएको सानो उद्योग कर्जा दिन प्रोत्साहन दिनेछ ।

६) सहकारी तथा वित्तिय क्षेत्र तर्फ:-

- गाउँपालिकामा सहकारी संस्था संचालन गर्नका लागि सहकारी संस्था संचालन तथा नियमन गर्ने कानुन पारित गरि लागू गरिनेछ ।
- सहकारी संस्था, स्थानिय निकाय, निजि क्षेत्र लगाएतका क्षेत्र विच साभेदारी गर्दै सहकार्यतालाई प्रवर्द्धन गर्दै लगिनेछ ।
- सहकारी उद्योग व्यवसाय प्रवर्द्धन अर्न्तगत स्थानिय श्रोत र कच्चा पदार्थमा आधारित सहकारी उद्योग स्थापनामा प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- कृषि क्षेत्रमा कार्यरत सहकारी-सहकारी साभेदारीमा कृषि उत्पादन, बजारीकरण तथा प्रसोधनमा जोड दिइनेछ ।
- वैक, सहकारी तथा वित्तिय संस्थाहरुलाई सामाजिक उत्तरदायित्वको कार्य स्वरुप सामुदायिक विकासका गतिविधिहरुमा संलग्न गराइने छ ।

- वेरोजगारिको व्यवस्थापन गर्न उपयुक्त व्यापारिक योजनामा वित्तिय क्षेत्र संग सहकार्य गरिने छ ।
- साना र सिमान्तकृत कृषकलाई समुह सहकारीमा आवद्ध गराई कम आयतन तर उच्च मुल्यका वालि नालि उत्पादन वृद्धिमा जोड दिइनेछ ।
- उत्पादन मुलक सहकारीको निति अवलम्बन गरि त्यस्ता सहकारीहरुको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको व्यवस्था गरिने छ ।

ख) सामाजिक विकास नीति "टोलको विकाश समुदायको उत्थान,वडाको वृत्ति गाउँपालिको समृद्धि"

१) शिक्षा तर्फ:-

- सवै वाल वालिकाहरुलाई वाल विकास केन्द्रको गुणस्तरिय सेवा प्रदान गरिनेछ ।
- स्थानिय आवश्यकता अनुरुपका जीवन उपयोगी सिपसंग सम्बन्धि शिक्षा प्रणालीलाई आवद्ध गर्दै लगिनेछ
- रोजगार मुलक प्राविधिक शिक्षामा सर्वसाधारणको पहुच अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- सवै वाल वालिकाहरुलाई आधारभूत शिक्षाको पहुचमा जोड दिइनेछ । साथै सबै विधालयमा अग्रेजी माध्यमबाट पठन पाठनमा जोड दिइने छ ।
- विद्यार्थि भर्ना भैसके पछि विचमै छोड्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै लगिनेछ ।
- नमूनाका रुपमा मातृभाषामा आधारभूत तहको अध्ययन गर्ने गराउने निति लिइनेछ ।
- निजि क्षेत्रवाट संचालन भएका विद्यालय समेतका विद्यार्थि विवरणलाई गाउँपालिकाको सूचना प्रणालीमा समावेस गरिनेछ । साथै अनुगमन र नियमन प्राभावकारी वनाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको भोगोलिक अवस्था अनुसार विद्यालय, शिक्षक र विद्यार्थिको अनुपात एवं स्थानिय आवश्यकता अनुसार विद्यालयलाई समायोजन गर्दै जाने निति लिइनेछ ।
- कक्षा १ देखी १२ सम्मको शिक्षालाई अनिवार्य वनाइने छ ।
- कृषि,पशु,स्वास्थ्य,इन्जिनियरिड, पर्यटन तथा होटल व्यवस्थापन जस्ता बहु प्राविधिक शिक्षालयको विकासमा जोड दिइनेछ ।
- अपाङ्ग/भिन्न क्षमता भएका व्यक्तिहरुको शैक्षिक पहुचमा विस्तार गरिनेछ ।
- मल्टिमिडिया शिक्षण प्रणालीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । कुनै १ सामुदायिक विद्यालयलाई छनौट गरि नमूना प्रयोगको व्यवस्था गरिनेछ ।
- खुम्जुड, थामे आदीमा माउण्टेनेरिड सम्बन्धि अध्यापनका लागी पहल गरिने छ ।
- यस क्षेत्रमा बौद्ध महाविधालय स्थापनाका लागी तत्काल विधालय स्थापना गर्न पहल गरिने छ ।

२) स्वास्थ्य तर्फ :

- भैरहेका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा स्वास्थ्य सेवा विस्तार गरि प्रसुति सेवा समेत उपलब्ध गराउदै लगिनेछ । साथै आवश्यकता अनुसार थप क्षेत्रहरुमा स्वास्थ्य संस्था स्थापनामा जोड दिइनेछ ।

- खुन्दे र लुक्ला(पासाङल्हमु निकाेनिकोल)सामुदायिक अस्पताललाई सरकारी बनाउने,नाम्चे र नाचिपाङ का स्वास्थ्य चौकीलाई केन्द्र बनाउने, खरिखोलामा स्वास्थ्य चौकी माग गर्ने र बुप्साको गाउँ घर क्लिनिकलाई व्यवस्थित बनाइने छ ।
- स्वास्थ्य सेवा विस्तार गर्दा वैकल्पिक स्वास्थ्य सेवाहरु(आर्युर्वेद, होमियोप्याथि, एक्युपन्चर, न्यूरुप्याथि, योगा आदी)को व्यवस्थापनमा जोड दिइनेछ ।
- प्राथमिक खोप, पोषण, प्रसुति तथा HIV AIDSजस्ता बहु पक्षिय सरोकारका विषयहरुका संयन्त्रहरुलाई थप प्रभावकारी बनाइने छ ।
- क्यान्सर, मुटु रोग, क्षयरोग जस्ता खतरनाक रोगको रोकथाम नियन्त्रण गर्ने खालका सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- बाल तथा मातृ मृत्यु दर मा न्यूनिकरणमा जोड दिइनेछ ।
- आपतकालिन स्वास्थ्य सुरक्षा कोष स्थापना गरि असाध्य रोग लागेका र गरिवीमा परेका नागरिकलाई सहयोग पुग्ने गरी पहल गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य विमा लागु गरि यसलाई थप व्यवस्थित बनाइने छ ।
- प्रत्येक वडामा जेष्ठ नागरिक आराम तथा भेटघाट गर्ने स्थल निर्माण गर्दै लगिनेछ ।

३) महिला विकास तर्फ:-

- शिक्षा, स्वास्थ्य तथा रोजगारीमा महिलाहरुको पहुँच वृद्धि गर्दै लगिनेछ ।
- शिप विकास, क्षमता विस्तार गरिने र गरिवि हटाउने खालका योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- महिला शशक्तिकरणका क्रममा गृहिणी शिक्षालाई प्रोत्साहन दिइनेछ ।
- महिला माथि हुने हिंसा र मानव बेच विखन तथा ओसार पोसार कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- महिलाहरुलाई होटल,रेष्टुरेन्ट,गाइड, सिलाई बुनाइ, व्यूटि पार्लर लगाएतका व्यवसायिक तालिम दिई व्यवसाय तर्फ प्रेरित गराउने नीति लिइनेछ ।
- महिला विकासमा स्थानिय श्रोत र साधनको अधिकतम परिचालनमा जोड दिइनेछ ।
- महिलाको समग्र विकासको समन्वय गर्न टोल,वडा,गाउँ स्तरिय महिला संरचना गठन गरिनेछ ।

४) बाल विकास तर्फ:-

- आवश्यकता अनुसार थप बाल विकास केन्द्रको स्थापनामा जोड दिइनेछ ।
- बालश्रम शोषणलाई दुरुत्साहन गर्ने निति लिनुका साथै बाल श्रम निवारणमा जोड दिइनेछ ।
- बाल मैत्री स्थानिय शासन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- निर्माण हुने संरचनाहरु बाल तथा लक्षित वर्ग मैत्री बनाइनेछ ।
- बालबालिका सम्बन्धित सबै काम र क्षेत्रको अनुगमन गरि आवश्यक निर्देशन समेत दिन कानुन निर्माण गरि एक बाल अधिकार अनुगमन समिति गठन गरिनेछ ।
- हरेक टोल, विधालय, वडा वा गाउँमा बाल कल्बहरु गठन गरि उनिहरुको अधिकार सुनिश्चित गर्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । साथै गाउँपालिका स्तरिय बाल संजाल गठनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

५) अपाङ्ग तर्फ :-

- गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेका अपाङ्ग मानिसहरुको तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गरिनेछ ।
- उनिहरुलाई उपयुक्त खालका स्वरोजगार मुलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- हाल कायम रहेका संरचनाहरुमा सम्भव भए सम्म अपाङ्ग मैत्री बनाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाउनुको साथै अब बन्ने संरचनाहरु अपाङ्ग मैत्री बनाउने निति लिइनेछ ।

६) आदिवासी जनजाती उत्थान तर्फ:-

- गाउँपालिकाको सबै जातजाती, धर्म, समुदायका ऐतिहासिक सामाग्री र संस्कृती संरक्षण गर्न भएका संग्रहालयको संरक्षण र थप निर्माण गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- भाषा र संस्कृतीको सम्वर्धन र प्रवर्द्धनको लागि पहल गरिनेछ ।
- शिपमूलक, रोजगारमूलक तथा आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालनमा जोड दिइनेछ ।
- परम्परागत जात्रा, गुठी, पर्व आदिको महत्वलाई प्राथमिकतामा राखी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै महत्वपूर्ण जात्रा एवं पर्वपूजा संचालनका लागि अक्षयकोष स्थापना गर्ने तर्फ ध्यान केन्द्रित गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न जाती, भाषा संस्कृति समेट्ने गरि एक संग्रालय स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।
- आदिवासी, जनजातिको उत्थानको लागि वडा वा गाउँ स्तरिय आदिवासी तथा जनजाति उत्थान संरचना स्थापना गरिने छ ।

७) दलित एवं पिछडा वर्ग उत्थान तर्फ:-

- छुवाछुत तथा भेदभाव उन्मुलनको लागि प्रभावकारी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- शिपमूलक, रोजगारमूलक तथा आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालनमा जोड दिइनेछ ।
- आरन सुधार, परम्परागत सिलाइ बुनाइ पेशा भएका समुदायलाई आधुनिक तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- दलित एवं पिछडा समुदायको हक हितका लागि काम गर्ने गरि दलित उत्थान संरचना गठन गरिनेछ ।

८) युवा तथा खेलकुद विकास तर्फ:-

- कुलत तथा दुर्व्यसनीमा लागेका युवाहरुलाई रुपान्तरणको लागि जोड दिइनेछ ।
- हरेक टोल र वस्तीमा विभिन्न खेल, व्यायाम गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकास्तरमा कम्तिमा एक कवर्ड हल र प्रत्येक वडामा एउटा एउटा खेल मैदान बनाउनको लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।
- उच्च हिमालमा खेलिने खेलको प्रवर्द्धन र खेल पर्यटनलाई जोड दिइने छ । यसका लागी उच्च भागमा खेलिने खेल र स्पोर्ट टुरिजम समेतको लागी उचाई अनुसार कम्तिमा तिन स्थानमा कवर्ड हल सहितको खेल मैदान निर्माण गर्ने ।
- युवाहरुलाई विभिन्न व्यवसायिक तालिम प्रदान गरिनेछ ।

- युवाहरुलाई लक्षित गरी होटल, गाइड, कृषि, पशुपालन तथा घरेलु उद्योग तर्फ आकर्षित गर्ने नीति लिइनेछ । आवश्यक नीति निर्माण गरि अनुदान समेत प्रदान गरिनेछ ।
- युवाहरुको क्षेत्रमा काम गर्ने गरि युवा संरचना निर्माण गरिने छ ।
- अन्तर वडा स्तरिय विभिन्न खेलहरुको आयोजना गरी खेलकूदलाई प्रबर्द्धन र विकास गरिनेछ ।

९) खानेपानी तथा ढल तर्फ:-

- प्रत्येक वडामा हाल प्रयोग भई रहेका स्थानिय पानीको श्रोतहरुको संरचना एवं व्यवस्थित प्रयोग गरिनेछ ।
- स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्थामा सहयोग पुग्ने आयोजनाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- खानेपानीसंग सम्बन्धित स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- श्रोत अभाव भएका क्षेत्रमा डिप वोरिङ्ग, आकाशे पानीको संकलन आदी प्रविधिमा जोड दिइनेछ ।
- साना शहरी खानेपानी आयोजनाको क्षेत्र बिस्तारलाई जोड दिइनेछ ।
- वस्ति, सडक, बाटो आदीमा निकासको लागी ढलनाला निर्माणमा जोड दिइने छ । तर शौचालयको पानी यस्तो ढलनालामा जोड्न प्रतिवन्ध लगाइने छ ।
- घर घरमा अनिवार्य सेफ्टीटेक निर्माण गर्न लगाइने छ । र ढल बनाइ खोल्सा,खोला,नदिमा सिधै जोड्ने वाला सजायको भागिदार हुने छ ।

ग) पूर्वाधार विकास नीति "मेरो आस्था तिम्रो विश्वास, हाम्रो खुम्बुको सामुहिक विकाश"

१) सडक र ट्रेकिंग बाटो तर्फ:-

- यस गाउँपालिकामा हालसम्म पनि सडक संजालले नछोएकोले छिटो भन्दा छिटो सडकले छुन र गाउँपालिका केन्द्रसम्म मोटर बाटो पुर्याउन भैरहेको पहललाई अझ सशक्त बनाइने छ ।
- गाउँपालिकामा नयाँ सडक निर्माण गर्दा आवश्यक प्रकृया र विद्यमान मापदण्ड अवलम्बन गर्दै छिटो सडक निर्माण कार्यलाई विशेष जोड दिइनेछ ।
- खरिखोला देखि सगरमाथा आधारशिविर सम्मको ट्रेकिंग बाटोलाई डि.पि.आर. वमोजिम सुधार गर्दै लगिने छ । र सडक निर्माण हुदा सकेसम्म यसलाई बिग्रन दिइने छैन ।
- सबै वडामा रहेका मुल गोरेटो बाटोहरुलाई क्रमश निर्माण तथा सुधार गरिनेछ । दुधकोशी नदि लगाएतका अन्य खोलाहरुको दायाँवाया किनारमा हरित बेल्ट सहित करिडोर निर्माणलाई विशेष प्राथमिकतामा राखिने छ ।
- सडक तथा गोरेटो बाटोहरु निर्माण गर्दा मुआब्जा जस्ता कुराहरुमा अन्तरद्वन्द हुन नदिन कार्यान्वयन हुनु अगावै टुङ्गो लाग्ने खालका आयोजनाहरुलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- आयोजना तर्जुमाकै बखत सेवाग्राही/लक्षित वर्ग तथा नागरिक समाज समेतको सहभागितामा अनुगमन तथा मुल्याङ्कन हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- Pre Project/ Post Project का तस्वीरका आधारमा मात्र योजना फरफारक हुने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।

२) भवनतर्फ:-

- गाउँपालिकाको सेवालाई प्रभावकारी बनाउन सबै विषयगत शाखाहरूलाई समेत पुग्ने गरी हालै केन्द्र स्थापनाको लागी प्राप्त जग्गामा गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय भवन निर्माण गरिनेछ ।
- भवन बनाउदा अपाङ्गता तथा बाल मैत्री संरचना निर्माण गर्ने निति लिइनेछ ।
- भूकम्पको समयमा भत्किएका वडा भवन, विधालय, सांस्कृतिक सम्पदाहरूको निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
- गाउँपालिकामा १ सिटीहल, अतिथी गृह निर्माण एवं कर्वडहल निर्माण गर्न जोड दिइनेछ । यसका लागि केन्द्र एवं प्रदेश सरकारसंग समन्वय गरिनेछ ।
- भवन निर्माणमा राष्ट्रिय भवन आचारसंहिता लागू गरि प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइनेछ । साथै भवन निर्माण तथा वस्ति विकास मापदण्डलाई आवश्यकता अनुसार थप निर्माण वा परिमार्जन सहित प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइनेछ ।
- चौखर्कलाई नमुनाको रूपमा र अन्य क्षेत्रमा समेत माग र आवश्यकता अनुसार टाउन प्लानिगं गरिने छ ।
- घर भवन जस्ता भौतिक संरचना निर्माण गर्दा भूमिगत जल संचिती गर्ने कुरालाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- सबै वडा कार्यालयहरू व्यवस्थित र तिनको लागी भवन निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

३) सिंचाई तर्फ:-

- ठुला एवं साना सिंचाई र थोपा सिंचाई जस्ता कार्यलाई प्रवर्द्धनको नीति लिइनेछ ।
- पाखो जग्गामा स्प्रीङ्गलर थोपा सिंचाई प्रविधिलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- भएको सिंचाई कुलो मर्मत संहार र लिफ्ट सिंचाईका आधारमा भएपनि सिंचाईलाई प्राथमिकता दिइनेछ
- बाँझो तथा खेती योग्य सिंचाई हुन बाँकी भूमिलाई सिंचाई गराउने खालका आयोजनाहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिइनेछ ।

४) सूचना तथा संचार तर्फ:-

- गाउँपालिकाका सम्पूर्ण सेवा कम्प्युटराइज गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकालाई स्मार्ट भिलेजको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- क्रमश ई सेवा विस्तार गरिनेछ ।
- सबै वडामा वाइफाई सेवा विस्तार गरिनेछ ।
- विभिन्न ठाँउमा दुर संचारको टावर व्यवस्थापनलाई प्राथमिकता दिइने निति लिइनेछ ।
- टेलिफोनको ल्याण्डलाइनलाई विस्तार एवं अप्टिकलफाइबर बिछ्याउनमा जोड दिइनेछ ।

- गाउँपालिका र वडा तहका सूचनाहरूलाई वइभसाइट मार्फत प्रकाशन र अद्यावधिक गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको क्षेत्रमा एवं जिल्लामा संचालनमा रहेका एफ.एम.हरूलाई गाउँपालिका विकासका गतिविधि प्रसारण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा छापा, एफ.एम. र टेलिभिजनहरू स्थापनामा समन्वय र सहकार्य गरि नागरिकहरूको सूचना पाउने हकको सुनिश्चिता गरिनेछ ।
- सूचनाको हक सम्बन्धि ऐन कानूनका प्रावधानहरूलाई कार्यान्वयनको अनुशरण गरिनेछ ।

५) विद्युत तर्फ:-

- विद्युत नपुगेका स्थानमा लघुविद्युत उत्पादन र विस्तार गरिनेछ । यस क्षेत्रलाई पनि केन्द्रिय विद्युत विस्तारमा जोड दिइनेछ ।
- एक मेघा वाटसम्मको विद्युत उत्पादन अनुमति र अन्य अनुमति एवं सिफारिस गर्दा कार्यविधि कानून बनायर मात्र व्यवस्थित गरिने छ ।
- लघुविद्युत उत्पादन भएको क्षेत्रमा अध्ययन गरी थप उत्पादन एवं स्तरउन्नतीमा जोड दिइनेछ ।
- सडक बाटो वक्तिको व्यवस्थापनलाई चुस्त र दुरुस्त बनाउन जोड दिइनेछ ।
- मुख्य र संवेदशिल चोक गल्ली तथा बाटोहरूमा सि.सि.टि.भी जडान गरिने छ ।
- सार्वजनिक उपयोगका क्षेत्रहरूमा नविकरणीय उर्जाको प्रयोग मार्फत विद्युत आपूर्ति गर्ने कार्यलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ ।

६) पुल पुलेसा तर्फ

- भएका पुल पुलेसाहरूको मर्मत संभार गरी दुरुस्त राखिने छ । यस्ता कार्यमा वडालाई जिम्मेवार बनाइने छ ।
- आवश्यक र जरुर भएका स्थान जस्तै थुक्लामा भलुडेपुल, अधेरीघाट दुधकोशी खोलामा मोटरेवल पुल आदीमा नयाँ निर्माणमा जोड दिइने छ ।
- पुलपुलेसाको आवश्यकता थप सम्भाव्यता अध्यायन गरी गरिने छ ।

घ) वन,वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन नीति "एक वडा एक कृषि उत्पादन, एक गाउँपालिका अनेक पार्क उद्दयन"

१) वन तथा वातावरण तर्फ:-

- सगरमाथा निकुञ्जसंग सहकार्य गरी यस क्षेत्रभित्रका वनजंगलको संरक्षणमा थप टेवा दिइनेछ ।
- स्थानिय समुदायको अग्राधिकार रहने गरि वन पैदावार र वन क्षेत्रको नोक्सानी नहुने गरि वन क्षेत्रको व्यवसायिक विकासमा जोड दिइनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा जाने पहिरो तथा भू-स्खलन समस्या सामाधानमा सहयोग पुऱ्याइनेछ ।

- सगरमाथा प्रदुषण नियन्त्रण समिति मार्फत गाउँपालिकाको नेतृत्वमा फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न आवश्यक नियमकानून बनाई अझ व्यवस्थित रूपमा कार्यन्वयन गरिनेछ ।
- जडिवुटीको पकेट क्षेत्र पहिचान गरि व्यवसायिकीकरणमा जोड दिइनेछ ।
- जैविक विविधताको संरक्षण र वातावरण सन्तुलन कायम राख्ने निति लिइनेछ ।
- कृषि क्षेत्रमा प्रयोग हुने रासायनिक मल र विषादिलाई न्यूनिकरण गर्दै अर्गानिक खेती र उत्पादन गर्ने कृषकलाई विशेष सहयोग गरिनेछ ।
- यस क्षेत्रमा रहेका ऐतिहासिक सांस्कृतिक सम्पदा, नदि तथा खोलाहरुको स्वच्छता संरक्षण तथा सम्वद्धनमा जोड दिइनेछ ।
- हिमाली पर्यावरणलाइ बचाई राख्न हरिद गृह प्रभाव न्यूनिकरणको निति लिइनेछ ।
- वैकल्पिक उर्जाको प्रवृद्धन गरि वातावरण संरक्षणमा टेवा पुऱ्याइनेछ ।
- ठुला आयोजना संचालन गर्नु पूर्व वा प्राकृतिक श्रोतको उपयोग गर्नु पूर्व आइ.इ.इ.र इ.आइ.ए.अनिवार्य रूपमा पालना गरिने छ ।
- हरेक घर परिवारले कम्तिमा १ वनस्पती, १ फलफूल र १ फूलको विरुवा लगाउन अनिवार्य गरिने तर्फ निति लिइनेछ ।
- नेपाल सरकारद्वारा स्वीकृत वातावरण मैत्री स्थानिय शासनको अवधारणा अनुरूप वातावरण मैत्री संरचनागत विकास निर्माणमा विशेष जोड दिइनेछ ।
- ग्रामिण क्षेत्रका भिराला गराहरुको सुधार गरि भूमिको संरक्षणमा जोड दिइनेछ ।
- भू-क्षय रोकथामको निमित्त वायो इन्जिनियरिङ्ग प्रविधिको विस्तार गरिनेछ ।
- खेती योग्य उब्जाउ भूमिमा जग्गाको पल्टिड गरि आवास विस्तार गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गर्दै लगिनेछ ।

२) सरसफाई तथा फोहर मैला व्यवस्थापन तर्फ:-

- दैनिक रूपमा उत्पादन हुने घरयासी फोहरलाई व्यवस्थापन गर्न उत्पादनकर्तालाई नै प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- कुहिने र नकुहिने फोहर घर मै छुट्टाउने व्यवस्था अनिवार्य गरिनेछ । बाटो तथा सार्वजनिक स्थानमा फोहोर फ्याक्नेलाई कडा जरिवाना गरिने व्यवस्था कडाइका साथ लागू गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले तोकेको स्थान वा ल्याण्ड फिल्ड साइटको उचित व्यवस्था गरी त्यसैमा प्रयोग गरिनेछ ।
- नदि,खोला,खोल्साहरुमा सोभै ढल जडान गर्ने कार्य निरुत्साहन गरिनेछ ।
- उद्योग तथा कल कारखानाहरुमा उत्पादन हुने फोहर तथा क्यामिकलको व्यवस्थापन गर्न सम्बन्धित क्षेत्रलाई नै जिम्मेवार बनाइनेछ ।
- सगरमाथा प्रदुषण नियन्त्रण समिति मार्फत फोहर व्यवस्थापन र सरसफाई सम्बन्धि उपकरण र जनशक्तिलाई दुरुस्त राखी सेवा प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- फोहर व्यवस्थापनका लागि निजी क्षेत्र एवं संघसंस्थालाई नै प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- दिर्घकालिन रूपमा फोहरको प्रसोधन र पुर्नप्रयोग गर्ने गरि निजी क्षेत्र एवं संघसंस्थासंग सहकार्य गरी फोहर व्यवस्थापन कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।

३) जलवायु परिवर्तन तर्फः

- जलवायु परिवर्तनका कारण, प्रभाव, असर बारे जनचेतना जगाइने छ ।
- तापमान वृद्धिले हिउँ पग्लेर हुने हिमाल कालो पनले हाम्रो पहिचानलाई चुनौती दिइरहेको प्रति गम्भिर भै यसको निराकरण तर्फ लागीने छ ।
- यस क्षेत्रमा कम असर पार्न तर्फ सधैव सजग रहि यसको निराकरणका लागि अन्य संघसंस्थाहरूसंग सहकार्य गरिने छ ।

४) विपद व्यवस्थापन तर्फः

- कुनै पनि विपत आउदा जानकारी दिन वस्ती वस्तीमा साइरन जडानलाई व्यवस्थित गरिने छ ।
- प्रकोप व्यवस्थापन कोषलाई वृद्धि गर्दै लगिने छ ।
- वडा वडामा केहि महत्वपूर्ण र केन्द्रमा विशेष प्रकोप नियन्त्रण सामाग्रीहरु व्यवस्थापन गरिने छ ।
- खानेपानी संगसंगै अग्नि नियन्त्रण व्यवस्थापनलाई समेत प्राथमिकता दिइने छ ।

५) भूमि व्यवस्थापन तर्फः-

- सार्वजनिक भूमिको पहिचान र अभिलेखन गरि अतिक्रमणलाई नियन्त्रण गरिनेछ ।
- सरकारी, प्रति जग्गाको लगत लिई सोको संरक्षणका लागि उपयुक्त कार्यदल गठन गरिनेछ ।
- जग्गाको खण्डीकरण र प्लटिङ्ग कार्यलाई निरुत्साहन गरिनेछ ।
- डिजिटल नापी प्रणालीलाई क्रमश लागू गरिनेछ ।
- जग्गा विकास कार्यक्रम मार्फत व्यवस्थित वस्ती विकासको नीति लिइनेछ ।
- टाउन प्लानिङ गरी जग्गा एवं वस्ति विकासमा जोड दिइने छ ।

ड) सुशासन तथा संस्थागत विकास नीति "चुस्त दुरुस्त प्रशासन, गाउँपालिकाको सुशासन"

१) सूचना तथा संचार क्षेत्रको प्रयोग तर्फः-

- विकासमा संचारको अवधारणालाई प्रभावकारी हिसावले निरन्तरता दिइनेछ ।
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा पारदर्शिता र प्रभावकारीता कायम गरिनेछ ।
- सार्वभौम जनताको सुसुचित हुने अधिकारको प्रत्याभूतिका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- नागरिकहरुको सूचनाको हकलाई सुनिश्चित गर्न संचार क्षेत्रसंग सहकार्य गरिनेछ ।
- कार्यालयको जानकारी सूचना पार्टी, वेबसाइड, फेशबुक एवं अन्य माध्यमबाट दिइनुका साथै गतिविधी वारे सार्वजनिक सुनुवाई, मेडियाको माध्यम मार्फत, समिक्ष्या, अन्तरक्रिया आदी गरिने छ ।

२) तथ्याङ्क विकास तर्फः-

- वडा स्तर देखि नै विस्तृत विवरण सहितको वडा प्रोफाइल र गाउँपालिकामा समष्टिगत प्रोफाइल निर्माण एवं समसामायिक रूपले अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

- आवधिक गाउँ विकास योजना, पर्यटन गुरु योजना, कृषि विकास गुरु योजना, वस्ती विकास गुरु योजना, गाउँ वस्ति भू उपयोग योजना आदीको लागी समग्र मास्टर प्लान निर्माण गरी त्यसैलाई आधार मानी वार्षिक गाउँ विकास योजना तयार पारिनेछ ।
- गाउँपालिकामा एक सूचना तथा अभिलेख शाखा स्थापना गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको तथ्याङ्कलाई एकद्वार प्रणालीमा आवद्ध गराइनेछ ।
- सूचना तथा तथ्याङ्कहरूलाई व्यवस्थित गर्न विभिन्न सफ्टवेयरहरूको प्रयोग गरिनेछ ।
- व्यक्तिगत र घर परिवार उमेर समुह अपाङ्गता लगायत आवश्यक सूचना संकलन प्रोफाइल तयार गरि व्यवस्थापकिय योजना तयार गरिनेछ ।

३) मानव संसाधन तथा संरचना विकास तर्फ:-

- पुर्नसंरचनाको ढाँचामा तयार भएको संरचनामा आधारित दरवन्दीका केहि पद पदपुर्तिवाट र केहि समायोजनवाट व्यवस्थापन गरिनेछ । कर्मचारीको अभाव पुर्ति गर्न सेवा करारवाट पनि व्यवस्थापन गरिने छ ।
- समावेशीकरणको अवधारणा अनुरूप कर्मचारी संरचनालाई व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक प्रशासन, वडा कार्यालयहरूको कार्य सम्पादन र विषयगत शाखाहरूको कार्यहरूलाई चुस्त दुरुस्त कार्यन्वयनका लागी यथा समयमा अनुगमन, निरिक्षण र समिक्षालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- वस्तुगत मापदण्डको आधारमा दण्ड र पुरस्कारको नितिलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- आवश्यकता र पहिचानको आधारमा क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- यस गाउँपालिकाको संस्थागत संरचनालाई समयसामयिक रूपमा अद्यावधि गर्दै लगिनेछ ।
- गाउँपालिकाको संस्थागत विकासका लागी कर्मचारीहरूको कार्य विवरण, पदाधिकारी एवं कर्मचारीहरूको आचारसंहिता, संगठन संरचना विकास, क्षमता विकास योजना निर्माण आदी कार्यान्वयन गर्ने तर्फ विशेष जोड दिइनेछ ।

४) राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सम्बन्ध तर्फ:

- यस गाउँपालिकासंग मिल्दा र इच्छुक राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय गाउँ,शहर, निकायसंग भगिनी सम्बन्ध स्थापना गरिनेछ ।
- अन्तराष्ट्रिय हिसावमा अनुकुल स्थानहरूको अवलोकन भ्रमण एवं सिकाइ आदान प्रदानका कार्यक्रमहरूको आयोजना गरिनेछ । नेपालको संविधान र कानुनको परिधिमा रहि वैदेशिक सहयोग एवं ऋण आवश्यकता अनुसार लिइनेछ ।

५) सुशासन र सेवा प्रवाह तर्फ :-

- सार्वजनिक सेवा प्रवाह र विकास निर्माणका कार्यहरूमा हुन सक्ने वित्तिय जोखिम न्यूनिकरणको लागी कार्ययोजना बनाई लागू गरिनेछ ।

- गाउँपालिका र हरेक वडाहरुमा नागरिक वडापत्र राखिनेछ । नागरिक वडापत्रको विषयमा नागरिकहरुलाई सुसुचित गर्न सेवा सुविधा पुस्तिका वितरण गरिने र सरोकारको विषयहरुमा पत्रपत्रिका, एफ.एम, टेलिभिजनहरुबाट समेत जानकारी गराइनेछ ।
- आवधिक रुपमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम आयोजना गरिनेछ । सार्वजनिक सुनुवाईमा उठेका सवाल र सम्बोधनको विषयमा समिक्षा गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा नागरिकहरुले गुनासो तथा उजुरी गर्न सक्ने संयन्त्रको विकास गरिनेछ । गाउँपालिका र वडा तहमा गुनासो सुन्ने अधिकारी तोक्ने र गुनासो अभिलेखन तथा सम्बोधन गरिनेछ । कर्मचारीहरुको व्यवसायिकतामा निखार ल्याई कार्य सम्पादन करार गर्ने, कार्य विवरणमा आधारित कार्य सम्पादन मुल्याङ्कन गरी दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- उपभोक्ता समिति तथा निर्माण व्यवसायिबाट सम्पादन हुने विकास निर्माणको कार्यको प्रभावकारी रुपमा सार्वजनिक परिक्षण गर्ने परिपाटीलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- गाउँपालिकाको वार्षिक रुपमा लेखापरिक्षण, सामाजिक परिक्षण, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशिकरण वजेट परिक्षण, सार्वजनिक सुनुवाई, वार्षिक प्रगती समिक्षा, आदी कार्यहरु संचालन गरिनेछ ।

आदरणीय सभाअध्यक्ष एवं सभासद ज्यूहरु !

उल्लेखित नीति तथा कार्यक्रमहरु कार्यन्वयनका लागि अब म आगामी आ.व. ०७५।०७६ का लागि अनुमानितकुल रु ३१,९९,३४,८५५ को आय व्याय को वजेट संक्षिप्तरुपमा प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

आय(आम्दानी) तर्फको अनुमान

अनुमानित कुल आय रु ३१,९९,३४,८५५ मध्ये आन्तरिक स्रोत तर्फ रु ४,५०,००,००० नेपाल सरकार अनुदान तर्फ वित्तिय सामान्यीकरण निःशर्त रु ७,४३,००,००० शःशर्त रु ६,११,००,००० र राजश्व बाँडफाँडबाट रु ४,८८,००,००० गरी जम्मा रु १८,४२,००,००० प्रदेश सरकारबाट अनुदान रु १,००,००,००० सामाजिक सुरक्षा तर्फ रु १,८५,००,००० एल.जि.सि.डि.पी. तर्फ रु ११,००,००० अ.ल्या.बाट रु ५६९३४८५५ र अन्य आयबाट रु ५०,००,००० हुने अनुमान गरिएको छ । जुन तालिकाबाट पनि हेर्न सकिन्छ ।

आम्दानीको श्रोत	तेस्रो सभाको अनुमान
गत वर्षको अल्या	५,६९,३४,८५५.००
आन्तरीक आय (अन्य)	५०,००,०००.००
आन्तरीक आय (पर्यटक प्रवेश शुल्क)	४,००,००,०००.००
नेपाल सरकार, वित्तिय समानीकरण निःशर्त आय	७,४३,००,०००.००
नेपाल सरकार, वित्तिय समानीकरण शःशर्त आय	६,११,००,०००.००
नेपाल सरकार, राजश्व बाँडफाँड अनुदान आय	४,८८,००,०००.००
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुनसक्ने अनुदान आय	१,००,००,०००.००
सामाजिक सुरक्षा भत्ता अनुदान आय	१,८५,००,०००.००
एल.जि.सि.डि.पी. आय	११,००,०००.००
अन्य विभिन्न आय	५०,००,०००.००
कुल जम्मा	३१,९९,३४,८५५.००

व्याय(खर्च) तर्फको अनुमान

अनुमानित कुलव्याय रु ३१,९९,३४,८५५ मध्ये चालुगत तर्फ वडास्तरिय रु १,००,००,००० र गाउँपालिकास्तरिय रु ४,०१,३४,८५५ गरी जम्मा रु ५,०१,३४,८५५ वित्तिय सामान्यीकरण स.शर्त रु ६,११,००,००० पुजिगत तर्फ वडास्तरिय रु ९,००,००,००० र गाउँ पालिकास्तरिय रु ८,४१,००,००० गरी जम्मा रु १७,४१,००,००० प्रदेश सरकारको अनुदान रु १,००,००,००० सामाजिक सुरक्षा रु १,८५,००,००० एल.जि.सि.डि.पी.तर्फ रु ११,००,००० र अन्य खर्च रु ५०,००,००० हुने अनुमान प्रस्ताव गरिएको छ। जुन कुरा तालिकाबाट पनि हेर्न सकिन्छ।

खर्च शिर्षकश्रोत	तेस्रो गाँउ सभाको अनुमानीत खर्च
आन्तरीक चालु खर्च	१,०१,३४,८५५.००
आन्तरीक पुजीगत खर्च	९,१०,००,०००.००
वित्तिय समानीकरण (नि:शर्त) चालु खर्च	४,००,००,०००.००
वित्तिय समानीकरण (नि:शर्त) पुजीगत खर्च	८,३१,००,०००.००
वित्तिय समानीकरण श:शर्त खर्च	६,११,००,०००.००
प्रदेश सरकारबाटप्राप्त हुन सक्ने अनुदानको खर्च	१,००,००,०००.००
सामाजिक सुरक्षा भत्ता खर्च	१,८५,००,०००.००
एल.जि.सि.डि.पी खर्च	११,००,०००.००
अन्य विभिन्न खर्च	५०,००,०००.००
कुल जम्मा खर्च	३१,९९,३४,८५५.००

आदरणीय सभाअध्यक्ष एवं सभासद ज्यूहरु

अन्त्यमा योजना तर्जुमा गर्नु मात्र महत्वपूर्ण विषय होइन, यसको लक्ष्य एवं उद्देश्य प्राप्तीका लागि प्रभावकारी मूल्याङ्कन जरुरी हुन्छ। यसका साथै संस्थागत, नीतिगत, कार्यविधिगत सुधारको कार्यहरु समेत आवश्यक पर्न जान्छ। यस गाउँ सभाबाट प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम र बजेटलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न सके मात्र यस गाउँपालिकाको भौतिक पुर्वाधार लगायत आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रको समग्र विकाशमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिएकोले यसको सफल कार्यान्वयनका लागि सम्बद्ध सबै पक्षहरुबाट निरन्तर सहयोगको अपेक्षा सहित यो नीति तथा कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा गर्ने चरणमा प्रत्यक्ष तथा परोक्ष रुपमा सहयोग पुर्याउनु हुने सम्पूर्ण प्रति हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

धन्यवाद !

**अध्यक्ष ज्यूको आदेशले
टासी ल्हामु शेर्पा
(उपाध्यक्ष)**